

# A demokratikus jog- és érdekérvényesítés

A Bajai Ifjúsági Tanács fejlesztése

Baja, 2011. szeptember 20-29.

Kósa András László és Langó Nándor  
Közéletre Nevelésért Alapítvány





# Az emberi jogok jellemzői

- az emberi jogokat nem lehet **MEGVENNI**, vagy **ÖRÖKÖLNI**;
- az emberi jogok az emberiség **MINDEN TAGJÁT** (fajra, nemre, vallásra, politikai nézetre, nemzeti, társadalmi hovatartozásra tekintet nélkül) **ALANYI JOGON** illetik meg;
- **VELÜNK SZÜLETETT** jogok;
- az emberi jogok **ELIDEGENÍTHEHETLENEK** (akkor is vannak, ha azt más törvények nem ismerik el);
- az emberi jogok **OSZTHATATLANOK**. Minden embernek joga van szabadságban, biztonságban és tisztességes életfeltételek között élni.



## A jogok kategóriái

1. Polgári és politikai jogok (szabadság): egyéni élethez, szabadsághoz, biztonsághoz való jog, kínzás, rabszolgaság tilalma, politikai részvétel, vélemény-, gondolat-, lelkiismeret-, vallásszabadság, egyesülés és gyülekezés szabadsága.
2. Gazdasági és szociális jogok (biztonság): munkához, oktatáshoz való jog, elfogadható életszínvonalhoz, élelemhez, egészségügyi ellátáshoz való jog.
3. Környezetvédelmi, kulturális jogok: tiszta és pusztítástól védett környezethez való jogok, kulturális, politikai és gazdasági fejlődéshez való jog.



# Alapdokumentumok

**Emberi jogok egyetemes nyilatkozata (ENSZ, 1948)**

**Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről (Róma, 1950)**

**Az Emberi jogok európai egyezménye (Róma, 1950)**

**Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya  
Gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi  
egyezségokmánya (ENSZ, 1966)**

**Egyezmény a Gyermek Jogairól (New York, 1989)**



# A Gyermek Jogairól szóló Egyezmény négy fontos alapelve

**Minden gyermek egyenlő:** egyetlen gyermeket sem szabad neme, származása, állampolgársága vagy fogyatékkossága alapján megkülönböztetni.

**A gyermek érdeke:** minden politikai és társadalmi döntés meghozatalánál fokozottan figyelembe kell venni a gyermek érdekeit.

**Minden gyermeknek joga, hogy életben maradjon és fejlődjön:** a kormányok kötelezik magukat, hogy biztosítják a gyermekek alapellátását (élelem, lakhatás, oktatás, orvosi ellátás).

**A gyermek véleményét komolyan kell venni:** a gyermekeknek legyen joguk véleményüket szabadon elmondani és ezzel a rájuk vonatkozó döntéseket befolyásolni.



## Demokrácia

- Felelős állampolgár az alap
- Népakarat közvetlen, vagy képviseleti
- Szabad véleménynyilvánítás joga
- Gyülekezési jog
- Feljebbviteli lehetőség

## Diákönkormányzat

- Nő a diákok felelőssége
- Közvetlen, vagy képviseleti
- Kétirányú kommunikációs csatorna
- Szabadon létrehozható, alakítható
- Az iskolai életet érintő kérdések színhelye
- A diákok érdekképviseleti szerve



## A diákönkormányzat jogsabályi háttere

- A Gyermek Jogairól szóló Egyezmény (ENSZ)
- a Közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. Törvény (Ktv.)
- 11/1994. (VI.8.) MKM rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről
- Intézményi szabályzat (házirend)



# A szabályok funkciója

[www.kozeletre.hu](http://www.kozeletre.hu)

- **korlátoz**
- **védelmet nyújt**





# Alapfogalmak

**Erkölcsei szabály:** egy közösségen belül, megállapodáson és bizalmon alapuló viselkedési rendszer.

**Jogszabály:** az erre feljogosított szerv, vagy személy által megállapított kötelező emberi magatartást ír elő, amelynek megszegése valamilyen szankciót, jogkövetkezményt von maga után.



# A DÖK létrehozásának/működésének szempontjai

- A nevelőtestület és/vagy önkormányzat demokratizmusa meghatározó;
- Lehetőleg fogja át az iskola/település egészét, de legyen rugalmas, vegye figyelembe a változásokat;
- A DÖK rendelkezzen hatalommal, esetlegesen ehhez anyagi lehetőséggel is (döntési jogkör);
- Ha valami a DÖK hatáskörébe tartozik, akkor ott semmi nem történhet a diákok megkérdezése nélkül;
- Titkos szavazással a diákok választják;
- Döntéseknél a felnőtteknek egy szavazata lehet, vagy tanácskozási joggal van jelen.



# A diákönkormányzat lehetséges feladatai

## 1. ÉRDEKKÉPVISELET

*(diákok érdekeinek képviselete)*

## 2. RENDEZVÉNYSZERVEZÉS

*(diákrendezvények szervezése)*

## 3. ISKOLAI NYILVÁNOSSÁG SZERVEZÉSE

*(diákközvélemény alakítása)*

- SZOLGÁLTATÓ DÖK



# A diákönkormányzat jogai

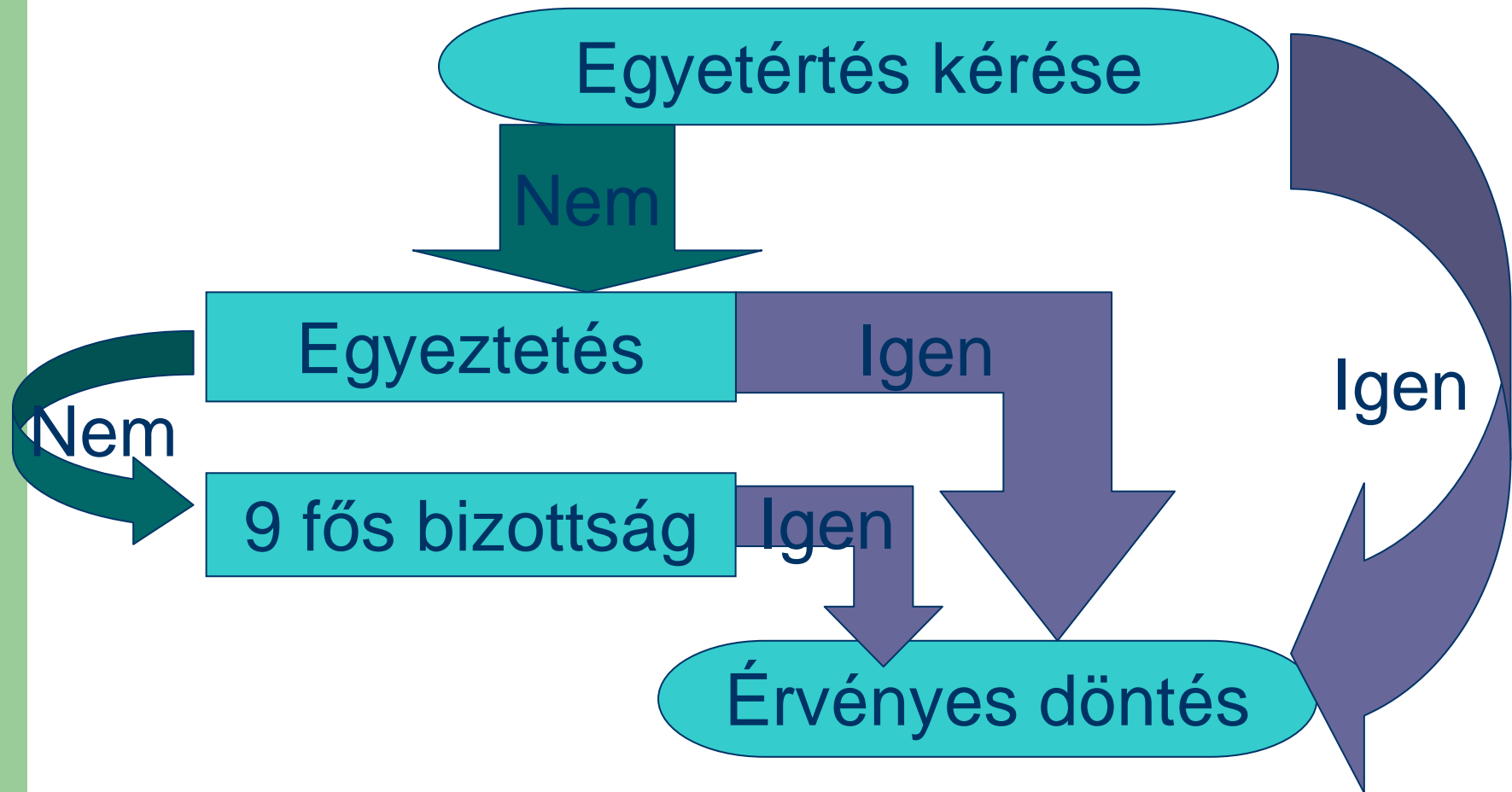
- **Döntési jog**
- **Egyetértési jog**
- **Véleményezési jog**
- **Javaslattevési jog**





# Egyetértési jog gyakorlása

[www.kozeletre.hu](http://www.kozeletre.hu)





## ÉRINT vs. ÉRDEKEL

### ÉRDEKEL

Én döntöm el!  
rajtam múlik

### ÉRINT

Nem én döntöm el!  
nem rajtam múlik

**Érdekelhet bármi, amire azt mondom,  
de érinteni csak bizonyos dolgok érintenek!**



## Kiből legyen DÖK-tag, képviselő?

- aki úgy gondolja, van még változtatnivaló az iskolában / a település ifjúsági közéletében;
- aki el is mondja az ezzel kapcsolatos elképzeléseit;
- aki hajlandó dolgozni érte;
- akire hallgatsz és aki hallgat rád (alsó legitimitás);
- akit a tanári kar / önkormányzat is elfogad (felső legitimitás).



# Képviselő

- *Mandátum súlya: kiket képvisel?*
- *Mandátum tartalma: mit képvisel?*
- *Mandátum formája: kötött – részben kötött – szabad*

## *LEGITIMITÁS:*

*választás útján jön létre (titkos)  
alsó és felső (diák-pedagógus)  
érdekartikuláció és elismertetés*



## Érdekartikuláció

- 1. A probléma érzékelése – az érintettség fokozata és tartalma*
- 2. Egyéni, személyes artikulációs szint – annak megfogalmazása mi a baj és ez miként érint*
- 3. Közéleti artikulációs szint – a probléma kontúros megfogalmazása, a címzés és az időzítés megtervezése, alternatív és kultúr-konform szövegezés*
- 4. Befolyás és védettség – hatalmi játszmák, társadalmi ügyesség: eredményre törekvés, ill. mentális önvédelem*



## Sarokkövek

- Fel kell nőnünk, felelősséget kell vállalnunk!
- A partnerek „Játék”- terét el kell fogadni a szabályait össze kell hangolni!
- Felnőtt – felnőtt kommunikációt kell folytatni!



## ...ami még segíthet

- ismeretek  
(kiadványok, honlapok, információk)  
[www.kozeletre.hu](http://www.kozeletre.hu) (Közéletrre Nevelésért Alapítvány)  
[www.diakjog.hu](http://www.diakjog.hu) (diákjogi forródrót)  
[www.oktbiztos.hu](http://www.oktbiztos.hu) (oktatási jogok biztosa)



- technikák  
(képzések, minták)





**KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!**

**Sok sikert!**